

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/diplomacy - Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Foreign Affairs for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/dyplomacja - Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Nota informacyjna nt. orzecznictwa Trybunału nr 225

Styczeń 2019 r.

***Gruzja p. Rosji (I) (słuszne zadośćuczynienie) [Wielka Izba],
skarga nr 13255/07***

Wyrok z 31.01.2019 r. [WI]

Art. 33

Skarga międzypaństwowa

Ustalenie liczby i identyfikacja ofiar kwalifikujących się do odszkodowania z tytułu szkody niemajątkowej w sprawie międzypaństwowej

Art. 41

Słuszne zadośćuczynienie

Ustalenie liczby i identyfikacja ofiar kwalifikujących się do odszkodowania z tytułu szkody niemajątkowej w sprawie międzypaństwowej

Fakty – W głównym wyroku z 3 lipca 2014 r. (zob. [Nota informacyjna nr 176](#)) Trybunał orzekł, że w sierpniu 2006 r. na terytorium Federacji Rosyjskiej wdrożona została „skoordynowana polityka zatrzymywania, aresztowania oraz wydalenia obywateli gruzińskich” mająca charakter „praktyki administracyjnej” stanowiącej zbiorowe wydalenie cudzoziemców sprzeczne z art. 4 Protokołu nr 4. Trybunał stwierdził również, że praktyka ta naruszała art. 5 ust. 1 i 4, art. 3 oraz art. 13 Konwencji, w szczególności z uwagi na arbitralny charakter i warunki pozbawienia wolności osób zatrzymanych.

Prawo – Art. 41

1. *Zastosowalność* – W wyroku w sprawie *Cypr p. Turcji* określone zostały trzy kryteria w celu ustalenia, czy można ubiegać się o słuszne zadośćuczynienie w sprawie międzypaństwowej:

i) rodzaj skargi wnoszonej przez skarżący Rząd, która powinna dotyczyć naruszenia podstawowych praw człowieka jego obywateli (lub innych ofiar);

ii) czy możliwe jest zidentyfikowanie ofiar;

iii) główny cel wszczęcia postępowania, który nie może mieć na celu odszkodowania na rzecz państwa za naruszenie jego praw, ale na rzecz indywidualnych ofiar.

Te trzy kryteria zostały spełnione w niniejszej sprawie.

Rozstrzygnięcie: Art. 41 ma zastosowanie (szesnastoma głosami do jednego).

2. Zastosowanie

a) *Określenie „wystarczająco precyzyjnej i obiektywnie możliwej do zidentyfikowania” grupy osób*

i) *Rola Wysokich Stron i Trybunału* – Poprzez zawarte w paragrafie 135 głównego wyroku stwierdzenie, że nie ma przesłanek do uznania domniemanej liczby ofiar za niewiarygodną, i przyjęcie „zatem założenia”, że wydano ponad 4600 nakazów wydalenia wobec obywateli gruzińskich, z których około 2380 osób aresztowano i przymusowo wydalono, Trybunał jedynie uwzględnił te ramy liczbowe w kontekście badania sprawy w głównym wyroku jako punkt wyjścia do ustalenia, czy istniała praktyka administracyjna. Było to czymś zupełnie innym niż ustalenie tożsamości ofiar na potrzeby art. 41.

W odróżnieniu od sprawy *Cypr p. Turcji*, która dotyczyła wielorakich naruszeń Konwencji w następstwie operacji wojskowych przeprowadzonych przez Turcję w północnym Cyprze latem 1974 r., a które nie opierały się na indywidualnych decyzjach, w omawianej sprawie przedmiotowa praktyka administracyjna opierała się na indywidualnych decyzjach administracyjnych dotyczących wydalenia obywateli gruzińskich z terytorium Federacji Rosyjskiej jesienią 2006 r. W związku z powyższym strony powinny być w stanie zidentyfikować osoby zainteresowane i dostarczyć Trybunałowi właściwe informacje. W związku z tym obowiązek współpracy Wysokich Układających się Stron, przewidziany przez art. 38 Konwencji, ma zastosowanie do obu stron: niezależnie od trudności związanych z upływem czasu i koniecznością zebrania znaczącej ilości danych skarżący Rząd ma obowiązek uzasadnienia swych roszczeń, a pozwany Rząd – przedstawienia wszelkich istotnych informacji i dokumentów będących w jego posiadaniu.

W rezultacie ponawianych wniosków Trybunału skarżący Rząd przedłożył listę 1795 indywidualnych ofiar wraz z załącznikami, a pozwany Rząd przesłał do Trybunału swoje uwagi, również z załącznikami. Trybunał przeprowadził wstępne badanie tej listy, chociaż pozwany Rząd nie przedłożył wszystkich istotnych informacji i dokumentów (w szczególności nakazów wydalenia i orzeczeń sądowych). Trybunał nie miał jednak możliwości wydania zasadzeń w odniesieniu do dużej liczby spraw wymagających ustalenia szczegółowych faktów lub wyliczenia odszkodowania pieniężnego, ani nie było to właściwe z punktu widzenia jego roli jako sądu międzynarodowego (obie te kwestie co do zasady i z punktu widzenia skuteczności działania powinny należeć do jurysdykcji krajowych). Dotyczy to szczególnie kontekstu sprawy międzypaństwowej, która zasadniczo różni się od sprawy dotyczącej grupy kilku skarg indywidualnych, w których konkretne okoliczności dotyczące każdej sprawy są określone w wyroku.

ii) *Metoda* – Mając na uwadze ramy liczbowe, na których Trybunał opierał się w swym głównym wyroku, oraz fakt, że stwierdzone naruszenia dotyczyły indywidualnych ofiar i opierały się na wydarzeniach, które miały miejsce na terytorium pozwanego Państwa, Trybunał przyjął domniemanie, że osoby wymienione na liście przedłożonej przez skarżący Rząd mogą być uznane za ofiary stwierdzonych naruszeń, a ciężar dowodu przeciwnego spoczywa na pozwanym Rządzie.

W omawianej sprawie informacja przedłożona przez pozwany Rząd uzasadniała usunięcie z listy 290 osób z jednego lub kilku następujących powodów: osoby te były wymienione na liście więcej niż jeden raz; złożyły skargi indywidualne do Trybunału; uzyskały obywatelstwo rosyjskie lub od początku posiadały obywatelstwo inne niż gruzińskie; nakazy wydalenia wydane zostały wobec nich przed lub po rozpatrywanym okresie; z powodzeniem wykorzystywały one dostępne środki odwoławcze; nie było możliwe ich zidentyfikowanie lub skarżący Rząd nie przedstawił w odniesieniu do nich wystarczająco uzasadnionych roszczeń.

W związku z powyższym istniała „wystarczająco precyzyjna i obiektywnie możliwa do zidentyfikowania” grupa co najmniej 1500 obywateli gruzińskich, którzy byli ofiarami zbiorowego wydalania cudzoziemców, spośród których pewna liczba osób była również bezprawnie pozbawiona wolności oraz ucierpiała na skutek niehumanitarnych i poniżających warunków pozbawienia wolności.

b) *Szkoda niemajątkowa*

Przypominając, że w Konwencji brak jest wyraźnego postanowienia dotyczącego zasądzania odszkodowań z tytułu szkody niemajątkowej, Trybunał odwołał się do zasad wyrażonych w licznych wyrokach dotyczących naruszeń na masową skalę: przy ocenie, czy należy przyznać odszkodowanie z tego tytułu, uwzględniał nie tylko sytuację skarżącego, ale także ogólny kontekst, w którym nastąpiło naruszenie. Zasądzania z tytułu szkody niemajątkowej były ustalane tak, by w najszerszym zakresie odzwierciedlały powagę poniesionej szkody.

Pomimo dużej liczby niemożliwych do oszacowania czynników wchodzących tu w grę, co wynika m.in. z upływu czasu, nie ma wątpliwości, że ofiary doznały traumy i doświadczyły uczuć udręki, niepokoju i upokorzenia w czasie, gdy stosowano przedmiotową praktykę administracyjną. Same stwierdzenia naruszeń nie mogą być wystarczające do zapewnienia odpowiedniego odszkodowania.

Co się tyczy obliczenia poziomu słusznego zadośćuczynienia, jakie należy zasądzić, kwestia ta należy do uznania Trybunału, ale zawsze odmawiał on zasądzania odszkodowań o charakterze karnym lub przykładowym, nawet w odniesieniu do roszczeń zgłaszanych przez indywidualne ofiary praktyki administracyjnej. Orzekając na zasadzie słuszności, Trybunał uznał za uzasadnione zasądzić kwoty wskazane poniżej.

W odniesieniu do art. 46 Konwencji, interpretowanego w świetle art. 1, skarżący Rząd powinien ustanowić skuteczny mechanizm dystrybucji przedmiotowych kwot wśród indywidualnych ofiar, mając na względzie wskazane wyżej wskazówki i wyłączenia. Mechanizm powinien być wprowadzony pod nadzorem [Komitetu Ministrów](#) i zgodnie z wszelkimi określonymi przez niego rozwiązaniami praktycznymi.

Rozstrzygnięcie: 10 000 000 euro tytułem szkody niemajątkowej (szesnastoma głosami do jednego), które należy wypłacić skarżącemu Rządowi i które mają być rozdzielone wśród ofiar (grupy co najmniej 1500 obywateli gruzińskich) w terminie 18 miesięcy (lub w innym terminie uznanym za właściwy przez Komitet Ministrów) w następujący sposób:

(i) 2000 euro dla każdej ofiary naruszenia samego art. 4 Protokołu nr 4;

(ii) od 10 000 do 15 000 euro dla osób, które były ofiarami naruszenia także art. 5 ust. 1 i art. 3 Konwencji, uwzględniając długość pozbawienia wolności poszczególnych osób.

(Zobacz również *Cypr p. Turcji* (słuszne zadośćuczynienie) [WI], nr 25781/94, 12 maja 2014 r., [Nota informacyjna nr 174](#), oraz streszczenia wyroków w sprawach *Chiragov i Inni p. Armenii* (słuszne zadośćuczynienie) [WI], nr [13216/05](#), oraz *Sargsyan p. Azerbejdżanowi* (słuszne zadośćuczynienie) [WI], nr [40167/06](#), 12 grudnia 2017 r., [Nota informacyjna nr 213](#))

© Council of Europe/European Court of Human Rights
Niniejsze streszczenie przygotowane przez Kancelarię nie wiąże Trybunału.

Link do [Not informacyjnych nt. orzecznictwa](#)